

Уляна Щур

студентка гр. ФФзм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Михайло Булик

студент гр. ФПФм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Світлана Савчук

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Із впровадженням бюджетної децентралізації в Україні, в контексті якої забезпечується збільшення відповідальності органів місцевого самоврядування за розвиток територій, посилюється значення місцевих бюджетів у фінансовому забезпеченні територіальних громад. А також активізуються роль місцевих органів у забезпеченні економічного зростання територій та соціального добробуту громадян. У зв'язку з цим, важливим постає вирішення питань щодо зростання фінансового потенціалу місцевих бюджетів, що є ключовим чинником для фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів і країни загалом.

Тому фінансова спроможність місцевих бюджетів є істотним фактором для успішного функціонування місцевого самоврядування. Рациональна система децентралізації фінансів дозволить забезпечити його необхідними ресурсами для вирішення місцевих проблем. Від рівня фінансової забезпеченості та самостійності місцевих бюджетів залежить здатність органів місцевого самоврядування ефективно виконувати покладені на них завдання. Це обумовлює створення такої системи децентралізації фінансів, яка забезпечить оптимальний розподіл ресурсів між різними рівнями влади.

Значні економічні та соціальні трансформації, які відбулися в Україні впродовж останніх років, стали потужним каталізатором демократичних процесів у країні. Ці зміни активізували розвиток місцевого самоврядування, враховуючи європейський досвід, що передбачає децентралізацію влади, розширення повноважень місцевих громад та їхню безпосередню участь у вирішенні місцевих питань. За таких умов саме місцеві бюджети виступають фінансовим підґрунтям функціонування органів місцевого самоврядування, визначаючи їхні можливості для виконання покладених на них завдань. Їх належне функціонування безпосередньо залежить від обсягів акумульованих у місцевих бюджетах дохідних джерел, що дають змогу максимально сприяти вирішенню проблем безпосередньо споживачів суспільних послуг та загалом забезпечити належний розвиток територіальних громад у всіх сферах їх життєдіяльності.

Зазначимо, що за допомогою місцевих бюджетів держава реалізує широкий спектр програм, спрямованих на розвиток економіки, підтримку бізнесу, підвищення якості життя населення, створення нових робочих місць та соціальний захист вразливих верств населення, зокрема осіб з інвалідністю, незаконно депортованих осіб, біженців та реабілітованих.

При цьому, фінансову спроможність місцевих бюджетів варто вважати одним із ключових показників економічного та соціального розвитку відповідної території. Оскільки місцеві бюджети, якими розпоряджаються місцеві органи, є основним джерелом фінансування для забезпечення життєдіяльності територіальних громад та надання населенню послуг, визначених законодавством.

Дослідження чинного законодавства та теоретичних концепцій вчених-дослідників вказує на відсутність однозначного трактування дефініції місцевих бюджетів.

Як свідчать численні дослідження вітчизняних науковців, місцеві бюджети визначають як невід'ємну частину бюджетної системи держави, що надає місцевим органам влади повноваження щодо розпорядження певними фінансовими ресурсами, необхідні для виконання їхніх функцій, що є необхідною умовою для забезпечення ефективного функціонування економічних процесів на всіх рівнях.

Так, варто зазначити, що визначення сутності місцевих бюджетів тісно пов'язане з процесами децентралізації влади та розширенням демократичних засад в Україні, що відповідно акцентує їхню роль у зміцненні місцевого самоврядування. Вважаємо за доцільне розглядати місцеві бюджети як сукупність економічних відносин, пов'язаних із мобілізацією, розподілом та використанням фінансових ресурсів для задоволення потреб населення на відповідній території.

Місцеві бюджети є фінансовим інструментом, який забезпечує взаємодію між органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами. Ця взаємодія полягає у мобілізації фінансових ресурсів та їх використанні для виконання завдань, покладених на органи місцевого самоврядування і є важливою умовою для їх ефективного функціонування та задоволення потреб територіальної громади.

Важливим аспектом є наявність економічних відносин між місцевими бюджетами різних рівнів та державним бюджетом, що пов'язано з перерозподілом фінансових ресурсів між ними з метою забезпечення збалансованого розвитку усіх ланок бюджетної системи.

Кожен вид місцевого бюджету має специфічні завдання та функції. Їхня самостійність забезпечується завдяки наявності власної дохідної бази, що дозволяє територіальним громадам ефективно розпоряджатися фінансовими ресурсами для задоволення потреб населення та розвитку регіону.

Концепція фінансової самостійності місцевого самоврядування базується на принципі, згідно з яким місцеві органи влади мають право ініціювати та реалізовувати рішення, спрямовані на вирішення проблем місцевого рівня, за рахунок власних фінансових ресурсів, що забезпечує більшу відповідальність та ефективність управління місцевим розвитком. Без достатньої фінансової самостійності місцеві органи влади не мають змоги розробляти та реалізовувати програми розвитку, які б відповідали потребам конкретної територіальної громади.

Таким чином, важливим завданням бюджетної децентралізації є створення таких умов функціонування місцевих бюджетів, які б гарантували їм фінансову

самостійність та спроможність реалізовувати потреби громад. Забезпечення місцевих бюджетів стабільними джерелами доходів через бюджетну децентралізацію є необхідною умовою для розвитку територій та підвищення якості життя населення.

Посилення зацікавленості місцевого самоврядування у залученні додаткових коштів є ключовим для збільшення обсягів доходної бази місцевих бюджетів.

Впровадження ефективних інструментів фінансової підтримки територіальних громад дозволило знизити ризики фінансової неспроможності, особливо для громад з низьким рівнем доходів, та створити умови для їхнього сталого розвитку.

Таким чином, фінансове забезпечення територіальних громад в значній мірі залежить від внутрішніх джерел доходів, зокрема місцевих бюджетів. Проте в сучасних умовах воєнного стану та розвитку процесів децентралізації розширились можливості громад щодо залучення зовнішніх джерел фінансування.

Список використаних джерел:

1. Горин В. П., Савчук С. В. Резерви нарощування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах воєнного стану. *Агросвіт*. 2023. № 13-14. С. 11-20. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/48273>
2. Савчук С. В. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Інфраструктура ринку*. 2019. Випуск 36. С. 441-447.